

Bilaga 19 till LU 87:

**Industriell förnyelse,
basindustri, högteknologi**

Vid 1980-talets början var pessimismen om den svenska industrins framtid utbredd. Dess andel av den totala ekonomin ansågs av många ekonomer som alltför liten, samtidigt som investeringsutvecklingen var otillfredsställande, och det fanns stora farhågor för dess framtida konkurrenskraft. Sedan dess har en markant förändring ägt rum. Massmedierna rapporterar nästan dagligen om nya framgångar för svensk industri och den

svenska industrin tycks gå mot nya rekordår. I vilken utsträckning är detta ett konjunkturellt fenomen? Hur ser den svenska industrins konkurrenskraft ut på längre sikt?

För den som intresserar sig för dylika frågor erbjuder Bilaga 19 till 1987 års långtidsutredning, *Industriell förnyelse, basindustri, högteknologi*, (Allmänna förlaget), intressant läsning. Undersökningen har utförts av SINDs utredningsenhet och har två huvudsyften. För det första skall den ge en översiktlig bild av industrins utveckling under de senaste 15 till 20 åren - med tonvikt på 1980-talet. För det andra skall den ge en positionsbestämning av industrins internationella konkurrenskraft som den ter sig vid 1980-talets mitt.

Utredningen konstaterar att svensk industri i flera avseenden står bättre rustad idag än vad den gjort sedan slutet av 1960-talet. Ett exempel är investeringsviljan. Författarna polemiserar mot uppfattningen att industriinvesteringarna fortfarande skulle vara för låga. I stället, hävdar de, har inriktningen succesivt förändrats från investeringar i realkapital till investeringar i immateriellt kapital (som inte tas med i den gängse definitionen av investeringar). Till den sistnämnda gruppen hör bl a investeringar i FoU och marknadsföring. Vidare måste man beakta att de kapitalintensiva basindustrierna minskat i betydelse, att finansieringsformerna förändrats (ökad andel leasing) och att de ökade gränsdragningsproblemen mellan industri- och tjänstesektorn har medfört att investeringar som hänförs till den senare sektorn lika gärna kunde ha hänförs till industrin.

Utredningen konstaterar också att den svenska industrins konkurrenskraft är relativt god - även om kostnadsutvecklingen inger oro. Sedan 1983 har produktionskostnaderna stigit gentemot omvärlden. Fortfarande återstår dock en del av "devalveringsutrymmet". De traditionella exportmarknaderna (Västeuropa med tonvikt på Norden) har vuxit relativt långsamt under senare år och även på litet sikt kommer sannolikt de icke-europeiska marknaderna att växa snabbast. Utvecklingen av produktinriktningen har varit

relativt gynnsam. Även här finner man dock, som framgår av nästa stycke, oros-tecken.

I sin analys av den industriella strukturomvandlingen skiljer utredningen mellan hög-, mellan- och lågteknologisk industri. Till gruppen högteknologisk industri hänförs bl a tillverkning av flygplan, datorer, teleprodukter, elektroniska komponenter, elmotorer, instrument, foto- och optikvaror samt läkemedel. I den mellanteknologiska gruppen återfinns bl a plast- och gummitillverkning samt tillverkning av icke-elektriska maskiner och bilar. Den lågteknologiska gruppen omfattar bl a livsmedels-, teko-, stål- och skogsindustrierna samt varven. Sedan 1960-talet har framför allt den kemiska industrin och verkstadsindustrin ökat sina andelar av industriproduktionen. Dessa branscher återfinns främst i de två förstnämnda grupperna. Vi har alltså fått en utveckling mot mer kunskapsintensiv produktion. Samtidigt är den högteknologiska delen av industrin inte speciellt expansiv. Den svarar idag för endast 7 procent av den totala industriproduktionen och dess andel av vår export är relativt liten.

Är detta ett problem? Enligt utredningen förhåller det sig så. Med tanke på den allmänna kompetensnivån i svensk industri borde vi ha komparativa fördelar inom högteknologisk industri. Mot denna bakgrund ter sig den måttliga expansions-takten inom denna sektor av industrin något oroande. Det finns flera tänkbara förklaringar. En är att inhemska marknadsimperfektioner, som t ex "underforskning" i industrin eller flaskhalsar i teknikerutbildningen, försvårar en struktur-omvandling i "önskvärd" riktning. En annan är att konkurrentländernas högteknologiska industri erhåller statligt stöd som påverkar konkurrensförhållandena. Vad kan göras för att underlätta struktur-omvandlingen? Är någon form av statliga ingrepp motiverade?

Utredarna pläderar bl a för statliga FoU-satsningar på strategiska områden, kompetenshöjande insatser genom en utbyggnad av vidareutbildningen inom industrin (gärna i privat regi) och förbättrad teknikspridning. Man framhåller dock att

dessa åtgärder inte enbart bör avse de branscher som här definierats som "högteknologiska". Högteknologi bör också komma till användning i den traditionella industrin. I vilken utsträckning som det här rör sig om en fortsättning på redan påbörjade åtgärder eller om nya inslag i industripolitiken är inte helt klart.

Det hade varit intressant att ta del av en mera utförlig diskussion om varför industripolitiska insatser av detta slag är motiverade och – framför allt – hur de skall utformas. Selektiva statliga insatser inom detta område ter sig inte som helt riskfria. De kan lätt resultera i felinvesteringar. Man kan också fråga sig vilken strategi Sverige skall välja om den högteknologiska industrin i konkurrentländerna är statligt subventionerad.

Detta är några frågor som aktualiseras när man läser utredningen. Den innehåller i övrigt en hel del intressant information om svensk industri i dag och är klart läsvärd för alla som är intresserade av den svenska industrins framtid.

Universitetslektor
BJÖRN ELSÄSSER
Ekonomiska institutionen
Linköpings universitet